

OPISANJE I NAČERTANJE

Elem, luta li neko između Grecije i Vengrije, potuca li se po zabitima i vukojebinama, krši li noge u vrat preko noćnih potoka i kamenjara? Kad taj i takav u čismenu zadrugu unide, među čeljad dostojnu i priglupu, uglošen biće carski, kao andeo namernik. A noću će mu u sobu doći, kao mila orisnica, da ga guberom ututka, svetla i pokorna nevesta, gasom načvakane kose, čvrstih dojaka, koja tukne na ileagu i krvlje vime, i poljubiće ga vrelim ustima, pijavićastim. Toliko se može učiniti protiv nečista, protiv zla, protiv zaborava.

Čemerim u sebi: ponekad i negde, kada Sunce zatumara nebom, kao pijani kotlokrpa Dorgovac, svekolika rodbina, pogruženih lica, dode na grob skoro usopšega, zakopanoga pre četrdesetak dana, čija je duša tek napustila zemne krajeve, iskopa strunulu lešinu, sa koje vise krpice kože i mesa, kao dronjići, zalive je starim vinom, poji vodom sa studenca u potoku, i celiva pokajničkim, malorekim ustima. I smrad se širi po okolnim predelima, kao guba ljubavi, i ubija svaki plod u zametku, kao unutarnja bolezanja. Sunmjim da će se naći tica, čija krila neće klonuti, i veštigara, koja neće zakovrnuti.

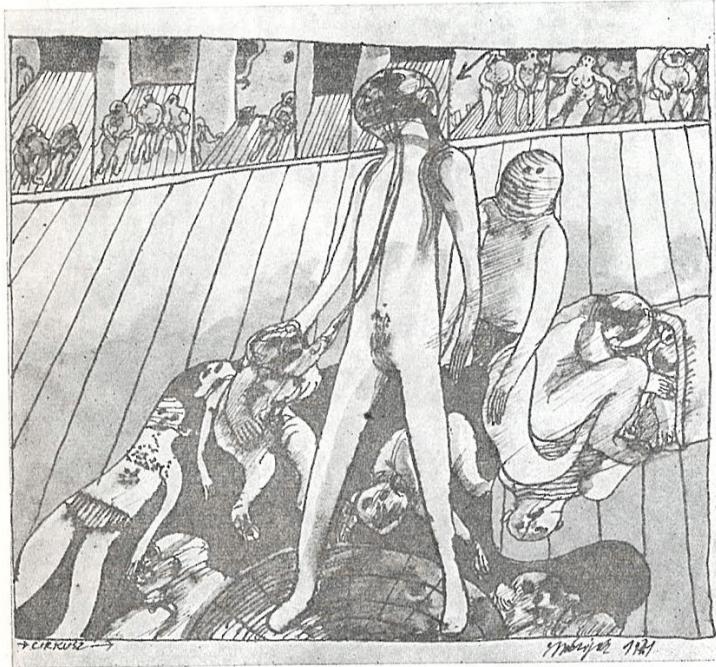
Ursari, Cigani, Gadžikano i Korokano Romi, potomci su onoga lopova što ukrade peti jekser na Raspeću Boga Našeg, i blagoslovenoproklet bi. A vlasta ciganskoga cara, koji medu nama nastava, sličan jednoplemeniku, traje svega tri dana: pervađa otca ubije, džilatirajući se oko mrcine, vtoroga majku gradom projase, klibereći se, i tretijega ga podanici obese, žderući pečene jagancje. I tako smo svi Hrmalji i Labinari, i ostali. Golampari, nesložni, mučki, podli i niski, jer prvobitna kletva pada i na nas, jedinokalne sa nesmajnikovim slugama i poslušnicima.

Jaoj nama, samo jedna jedina srpska tica kljuje oči lešinama, raspada-južim se u jarugama, i vadi im smežurana srca. Nemušta, raspadajušćim se u jarugama, i vadi im smežurana srca. Nemušta, jer ne grakta, zlom skotna, kućoderka, dolazi pre crva i posle andela smerti i uništenja, mnogoimenoga. Tamо, između grbavih brežuljaka, где sve njenoj svrsi služi, i gde je nema, sazdaće se trošni, čemerni, pečalni, padanju i pogibelji skloni Kraguj-Grad, koji će se nadaleko čuti, i od kojeg ništa neće ostati, sem ružnih predanja.

Evo istine: pervo beše zabačena turska kasarna, derinju u šumi, udžera kraj bistroteće reke. Okolo se izležavahu, kao gušterovi-dembeli, masnokoži anadolski askeri, promukli od rakijsštine, duvana i belog luka, otomobiljenih crnačkih usana, vašljivi, razvaljenih zadnjica, koji povremeno, ustajući iz smutnog sna lenština, pljačkuju sela, otimaju stoku, silovahu žene, i dečake zavodahu u šipražje. I od njih vazda tecijahu gnoj, prokaza, izmet i bale, i slivahu se u nesrećnu reku.

Reč je o sledećem: gložći se kao vrani gavranovi, navališe gurbetari svakojaki, ološ što se za vojskom vuče, kao smrad za tvorom. Smislohdjivi i ponizni ližišanahi, slugeranje vlaške i karabogdanske, drolje arnautske i balijiske, razjednih noseva, zabun-askeri, Šijaci i Donjozemci, brice-pijavičari, gledarice u grah i kafene šolje, posuknuli vidari, simtildžije, čarugdžije i slastičari, narodi žuti, i crni, njih sedamdeset dva na broju. Razapeže šatore i čerge, sklepše potbeli i crni, njih sedamdeset dva na broju. Razapeže šatore i čerge, sklepše potleuše, iskopaše zemunice, pustiše korenje, kao pirevinu, i razmnožiše se veoma.

Eto, tako, u videnju dubokoga i očajnoga proroka, posta mesto pokore, uninjia i straha, grad sa dva grdna imena, pervo centar, pa prestonica pa slijenik Serbije, naznamenan Karadorča, koji je žiža mnozini puteva i sudbina, srce i rak-rana.

Verujte: ima samo tri, i slovima tri, semena pod nebom: Ljudsko, Skotsko i Zemaljsko, i blisko je srodstvo medu njima, kao medu granama na istome stablu, samotvornome. U prvome mi, loveci, nalazimo sopot postojanja, u vtorome se krepim, ubijajući ga i uničožujući, kao svoj zverski lik, u trećem tražim, i nalazimo, sokove obnove i uzletanja, kao seme ugodnikovo. Sva tri su trajna, tako rekoć neuništima, i nestaće odjednom, kada propadne Prapočetni Uzrok, i neće biti povratak.

Čujte i počujte: ovo je Tavnica, Bezdan i Rupa, i svi smo, ovako potavnenih lica, sužnjičari, sapeti verigama i bukagijama. Ovaj s leva — brat je, ubilac, mrzilac, nenavodnik, gvozdenuzbi koji noć čeka, i dočeka. Ovaj s desna, s belegom na čelu — lupož je, izdajca, zmijski jezik, krvolok koji zubima kolje, i noktima. A ovaj u sredini, koji bi trebalo da bude Iskupitelj i Spasilač — to je nemili andeo, koji na ramenima nosi glavu tebe koji ovo čitaš. To su, ako je verovati snovljenju, Tri Tavne Pojave, koje označavaju dno.

Iovo se ovde zbiva, iako je protiv razuma: deca stradaju. Otac im moću, slepom mržnjom vođeni, nesmajnikovom rukom podupirani, muče plavokosog de-setogodišnjaka, tuku ga vatraljem i držalicom sekire, izgladnjuju, guraju mu buba-švabe u uvo. A jednom, zaklonjeni od otrovnih susedskih očiju i kratkovidne pravde, lome mu rebra i tajom ga sahranjuju, plačuju suzama krokodilskim, kao bezgrešni. Njihov će ljudozderski porod nastaviti grad, kada nas više ne bude, kada se izlije potonja čaša gnjeva Gospodnjeg, koja se zove samoklanje.

Blago slepome: mlađić i devojka, plečati i bokata, meso i rebro, sastaju se svake večeri u uglo kod parka i hitro, kao senke prestupnika, žure u šušmušljake. Čak se i zemlja pod njima znoji. Kasnije, muž i žena već, omrznu se nevidovno i strašno. Negdašnja devojka, dromfulja sada, truje negdašnjeg mlađića, pijanduru sada, turajući mu mišomor u jelo, i on polako opada, gubi kosu, zube, slipi, guri se, suši i skapava kao peto, bedni balegar. A na istome ugлу kod parka sastaju se dve nove senke, muška i ženska, i mrak se znoji oko njih, graškama ledenim.

Evo prijatelja ljubeznih, drugara nerazdvojnih, jarana, koji dele dan i noć, koru hleba i pokrivač, kafanski sto i prolaznu žensku. Čini se, skudounima, eće sveci družbe postati, novi Beznitni Vračevi. I jednoga dana ružniji, stariji, gluplji, nesrećniji pod svojim prezimenom čuva dečurliju mladega, lepšega, pametnijega, srećnjega, i čeka rat, vreme potvore i niskosti, da mu, prijavivši ga inoplemenicima, zub za zub vrati. I koliko li je, pitamo se, ovuda Lončarevih ili Krvnih Njiva?

Znam: ni među dečicom nema milosti za prekobrojnoga. Ako se nekakav dečarac izdvoji bojom kože, poreklom, jezikom, odcěćom, zasenjenim očima, neodstupnošću, visočijem čelom, čopor malih zverova napastuje ga kamenicama, pračkama, štapovima, pesnicama, žudeći krv. Ko takve progone preživi, među čepcima i naherenim radnjicama oko Krsta, dubok i nekriv, odbeći će iz grada, sa uverenjem da ljudski rod mora biti uništen, satrven, počišćen sa lica zemlje, kao gamad sa lešine.

Uistinu, ako se kod štokakve neudate nade dete, stvoreno u žbunu, u mraku, najamne sobice, pod mostom, u promajnome hodniku, a otac se nikako ne nade, kamenosrdni, onda ga majka gaji kao korov, kao kaznu, i proriče mu ničest i

blato. Ili ga živo zakopa u oranicu, kao nisko seme, da bude kornjača, krtica, popac, kišna žaba, crv, a nju uhapse i pošalju je negde daleko, gde kamen vrel puca, da okopava tavnička krompirišta, koja ne radaju.

Među svim zadovoljnjima, zadriglima, izedipogačama, sjajnolikim graždanima, čiji damari tijelo udaraju, iskrse, kao znaj iz močvare, poneki veselnik vrele krvi, usijane glave, naročite misli, koji hoće mimo druge. Pritešnjen mlinskim kamenovima otud i odovod, vredan, pljuvan, ružen, on se ili ucmeša, ili se strmekne među amale, što jevtin rakičinu cevče i pikavce po ulicama kupe. Brat i snaja ga ne priznaju, bivši drugovi mu se ne javljaju, deca ga zaobilaze, i on naglo postaje tudin, čiji jezik niko ne razume.

Ljudi ljucki, stariči, koja sebe ne može da usluži, niko ne voli. Polamrvu, sin i snaja je bacaju u vonjavu sobicu, vlazi, tami, vaškama i gamadi. Vodu joj daju pomalo, hranu još manje, jer je sve čist gubitak. Svakog jutra očekuju skočanjem leš, drvenjak, a nalaze suve, puste, beznadne oči, u kojima žubore spoti i peku se meki, mirisni hlebovi. Potom, čini se da sa drvene krstače bije zimnji dah opomene, koji navešćuje sledeći krug mučenja i novu svirjepu decu. A noću veštice raspletene kosa, neuromlana avetinja na metli, tumara tavanom, i za kopcima usnulih krivaca, prstom pokazujući na put stradanja.

A kada se dva čadoljuba u detinjstvu nadu, njušeći se, kao džukci ispod plota, onda im se stope zblje i u nastave uporedi. Mrze ženski smeh, maljavo podrbitušje, naduvane maternice, okrvavljenje binde, kmekavu dojenčad. Zavestaju se usamljenosti, jalostvi, izopštenosti, bolovima u karlici. Napuste porodice, bace obraz pod noge, kao pikavac, zarate protiv vlasti, osakate nevine i žutokljune, podmiti zadužene, i skapaju gadno, buvati, bazdeći na toliki ljudski izmet. Izdajstvo, lukavstvo i potvora ostaju za njima, kao naopaki belezi.

I: jedini bog je Novac, i ovde nema drugih bogova osim njega, Sukubnoga. U nj se veruje od rođestva do skončanja. Sve je lagano skupnjanje novčića, i mrtvi san na učemerenom blagu. Nema spasa i oprosta, nema bekstva. Potom dode smrt, mučki zajmodavac, strašni kamatnik, i nikom ne treba više od dva metra zemlje, a često ni toliko. Ostane crvljivo zlato, koje izazove razdor i pomor među naslednicima, gloženje jednotrobnih, i nastane deoba na bradate i obrijane, gologlavе i kaponosce, što se kolju izmedu sebe, kao žuti mrami.

Uostalom, kada sve poskupi, gladni pohrle crkvjištima i grobištima, nasrećni napune bajbokane i mrtvačnice, nesalomivu dadu vatru tabanima, niski se utrpe tudinima — tada se na oknima ratnim, ovde i tam, zacakle čudestvene ikone, obajnjačko-samotvorne, koje naznamenavaju dva sveta, Gonnji i Donji, Nebeski i Podnebeski. I svako može da se opredeli kako mu srce ište, i kako mu krv govori. Tako mnogoterpi i vozneseni postaše andeli, a množina se spusti medu životinje, o kojima će biti reč.

Tvrđim, pravi čelovek, stvorene sa protegljastim udovima, slabovidćim očima, narušenom iznutricom, sažima u sebi, začudo, odlike svega nevaljatnoga i dobrog jestastva, kao najviše i retko uspelo čudovište, kao zabun-karakondžula. On je sisar, noćnik, vodozemac, gmaz, tica, trbuhozborač, košljoriba. On tetura, on kolje zubima i nožem, on gamiže na trbuhu, on pliva bez kraljušti, on leti bez krila i perja, on kopja podzemne hodnike, on se množi kao biljka mesožderka. Ovde se na stotinu zaplenjenih načina, koji se ne mogu imenovati, ponavlja celina, skladni plod veseljene, krivni koren zemlje, koja je izgubila središte i podvijala, kao raštrkana sunca, koja olijčava slabost i zlo, i malo mutne nade.

Elem, čelovek-majmun odlikuje se ovim: niskim čelom, grkuljivom kosom, širokim nozdrama, snažnim očnjacima, debelim usnama, zabačenim ušima. Voli da oponaša druge, i da čini što i množina. Ume da napadne prvi, i da se umi-

Ijava, i da beži glavom bez obzira. Odlikuje se jakim ljubavnim nagonom i velikijem udom između nogu. Jede i pije neprestano, spava kao zaklan, retko se razboljeva i traži propast bližnjega. Ni po čemu se ovde ne može poznavati visočajše poreklo i uzrostitost, sem po brbljivosti i gadu iz svih otvora.

Hitronogi čelovek-zamorac, iliti drekalo, je veseo, društven, pokretljiv, dobrodušan, pomalo krvoločan, igri i krevljenju sklon, na ugursuzluke vazda spremjan. Sviđa mu se buka, gužva, tišma, jaka svetlost i dodolsko kindurenje, a iznad

svega ljubi grabež, pljačku, izvratanje udova, podsmehanje. Mladunci su mu najpreči, ali ih može pojesti, ako ga glad skoleti odasvud, i može ih prodati inoplemenicima i starcima, kao iznošene dronjke, bez suza i kakanja. Toliko je smešan i ružan da se može nazvati tužnom nagrdom, kamenosrdnim veseljnikom.

Ejvala, žena-mačka, lijava, sijerasta, skočidavolasta, jeste čudo nad čudima. Retko se gde u vidljivome i opipljivome može naći takovo obilje oblika; okruglina i zavoj, bogatstvo pokreta i ukresa, toliko sklonosti pretvaranju i prevrljivosti; kao ovde, na domaku svake muške ruke. Glatka je, čista, belolika, mirisna i zanosna u svakom pogledu, pa i u onom najgorem. Njena kandža ubija kao otrov. Vidi se izdaleka, presjajna, ali tek izbliza zasenjuje, kao sunce u Avgustiju. Ukras je svemu, i svakome, ali je bolje biti daleko od nje, jer mami u ponore i uničoženja. Ima je odviše za sve, i nema je dovoljno za svakog poнасоб. Živi na raznim mestima i svakojako, ali je vazda ovde dole.

Kratkouhi čelovek-pas, lajavi, spada u veliku porodicu pripitomljenih zveri, u kojoj smo svi mi, voljno ili nevoljno. Naizgled je miroljubiv, jer se umiljava, kac napuštena kurvica, ali će uvesti iznenada, onako prepređen i lukav. Mame ga polja, šume, pećine, kao podvižnika, ali uglavnom živi u čopor, ganjući ženke, gajeći porod, izmišljajući množinu radosnih igara. Biljožder je i mesožder, kako kad i kako kome. Odlikuje se visocajšim duševnim svojstvima i plodnošću, kao niko, i možda će jednom sam nastaviti vrstu, razviti je, prodobriti, ukrasiti milosrdem.

Njunjava žena-svinja, masnoguza, jeste svežder, i prija joj sve što se da smazati. Ima široke bokove, usko lice sa sitnim očima, opušten trbuš, maljav do sisa, noge male i nespretnе. Voli besprimernu nečistoću i kal, kao i svi mi. Plodi se mnogo, i služi svima i svakome. U njenom neverovatnom zdravlju, i slozi sa svetom, može se naći zaloge nekakove trajnosti, lek od prokaze i neduga, u njenoj ravnodušnosti obećanje budućega ropstva i pristajanje na sve vlasti i prisile. Stvorila je, i stvara, bogatstvo, i mnogo šta krasno, ali nesvesno, i ni u čemu nije njenja zasluga.

I: žena-sovuljaga, to biće slaboga vida, izgleda zdepasta, ali je mala i tankovijasta, patuljasto vrbli slična. Bavi se noćnim radnjama, kojima je drugo ime pritvorstvo i nevaljalstvo, i često je smatruju vešticom, i to pogrešno. Verna je kući, ne voli gurbartstvo, čuva navade i običaje, ali ipak ponekad pojede bračnog druga. Okuplja silne potomke, pangaloze-unučice, šije, štrika, redi, pere, kuva, i skonča nenadno, nad započetim vez-endlom. U njenoj dubokoj glučnosti ne može se prepoznati senka veličine, makar posledice bile raznolike i znamenite, i tako je zauvek ništavni uzrok.

Grozni čelovek-sokol, usamljenik, neprijatelj svima, rušitelj sebi, jak je i čvrst kao stena, čeličnoga tela, pouzdanih pokreta, grabljiv, vazdašnji ratnik, vojako-otimač. Vidi daleko, i usko, vidi jasno, i ograničeno. Ničega se ne boji, i ništa mu nije sveto. Prezire slabije od sebe, i smatra ih bogomdanim plenom, i nikada ne promaši. Srce mu je od kamena, želeso jede, na zemlji spava, nebom se pokriva — teško onome koji mu mračni san razbijje. U opštioj jalostti, koja se širi kao mutna voda poplave, on je Preteča, onaj koji ima čiste razloge i koji ne može odgovarati. Koliko sutra, biće poslednji medu poslednjima.

Opori čelovek-krokodil, okloppljeni čudosije, vuče se na trbuhi i žertve smradom zasipa, i beznadem. Nevidljiv je golome oku, okolini prilagoden, sve dok mu ne staneš na žulj, kada pobesni i napada zverski. Zanimanja su mu strvinarska, skupljaka, otimačka, nasilnička, krvnička, lopovska, i nimalo ne pati zbog grdobe i pokvarenosti, čak uživa u njima. Pobožnost izražava krvlju i ranama, i zadužbinama mu se mogu smatrati silne košturnice. Sve je redi, ali nije isključeno da se ne preobražava u nočnika, vampira, natragodu, doušnika, izdajnika, slugu inoplemenika.

Čarobna žena-zmija, kuma praroditeljskog greha, ima telo crvolik i vitko, oči zelene i prozračne, kao dva draga kamena, u kojima počiva ledeni plam požude. U ljevanju ljušturi, pod mlečnom kožom, krije rugobu i svirjepost. Šare joj se često menjaju, prema vremenu i podneblju, ali joj navade ostaju iste, i nema milosti u njenom kamenosrdu. Tačav andelski glas, takvi vilinski pokreti, takva detinja čistomenost ne mogu se nigde u jestastvu naći. Obično je nerotkinja, ljubeznička za novac, upropastiteljica srdaca i bogatstava, zabavljačica razvratnih ukrepiteljica ohlađenih, vazdašnja pratilja pokore i unija. Jao onome oko koga se njen prsten stegne, i teško potomcima njegovijem.

Ibretni čelovek-pauk tako rekoć od rođestva plete mrežu, sakriva se u busiju, čeka tudu grešku. Mali je, neznanat, neugledan, drugima podložan, poniran, mucav, i ženka ga može lako pojesti, usred živinske ljubavi, kao poslasticu. Usamljenik je po majusnosti duše svoje, i po dubretarskom i kučkoderskom zanatu, ali traži gomilu sebi sličnih, gde izigrava odlučnoga, samostalnoga, hrabroga. Daleko ne može otići, i vrednoćom se odlikuje, i tupom marljivošću. Poštuje velike i truje male, i verovatno bi ubilac bio, kada se ne bi bojao svega, i samoga sebe, crnomanjastoga, ušatoga, malo navrlijastoga.

Jaguridasti čelovek-crv, liggavi dupeuvlačitelj, okrugloglavni, obično je neškodljiv bolanima, ali šteti zdravima i obesnima. Glup je, trapav, gotovo nemuš, spleten, predodređen za slugerjanju i prljavku. Razmnožava se veoma, i može se reći da njegova budućnost, ona neslikovita, ali verovatna, u kojoj će sve biti isto, zdravo i prazdno. U tim pogubnim vremenima on, ništar, dubre, džebrek, vidi svoj uspon i svoju smrdljivu veličinu. I molimo se da ne doživimo njegovu vladu.